

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

GENEL KURUL
KARAR

İSMAİL YİĞİT BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2021/57086

Karar Tarihi : 31/7/2025

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : İsmail YİĞİT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda televizyon yayınlarından yararlanma hakkının kısıtlanması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/11/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, olayların yaşandığı dönemde anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme ve diğer bazı suçlardan Düzce T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunmaktadır.

7. Başvurucu 10/8/2021 tarihinde Ceza İnfaz Kurumu idaresine bir dilekçe yazmış; dilekçesinde dört yıldır şifahen televizyon yayınlarını izleme talebinde bulunduğunu ancak kendisine herhangi bir gerekçe belirtilmeksizin söz konusu hakkın verilmeyi, bu nedenle Ceza İnfaz Kurumundan televizyon yayınlarından yararlanmayı talep ettiğini belirtmiştir. Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu (İdare ve Gözlem Kurulu/Kurul) 10/8/2021 tarihinde aldığı kararla başvurunun talebini reddetmiştir. İdare ve Gözlem Kurulu gerekçesinde 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 67. maddesinin (4) numaralı fıkrası ile 20/3/2006 tarihli ve 2006/10218 sayılı mülga Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün (İnfaz Tüzüğü) 90. maddesine atıfla talebi reddettiğini belirtmiştir.

8. Başvurucu, anılan karara karşı Düzce İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyetle bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği 6/9/2021 tarihinde başvurunun şikâyetinin kabulü ile İdare ve Gözlem Kurulu kararının iptaline, talebin yeniden değerlendirilmesi için kararın bir örneğinin Ceza İnfaz Kurumuna gönderilmesine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"5275 Sayılı Yasanın hükümlünün radyo, televizyon yayınları ile internet olanaklarından yararlanma hakkını düzenleyen 67. maddesinde hükümlü, ceza infaz kurumlarında merkezi yayın sistemi bulunduğu takdirde bu sisteme bağlı olarak radyo ve televizyon yayınlarını izleme hakkına sahip olduğu, merkezi yayın sistemi bulunmayan kurumlarda, yararlı olmayan yayınların izlenmesini ve dinlenmesini engelleyecek önlemler alınmak suretiyle bağımsız anten kullanılarak televizyon ve radyo izlenmesine ve dinlenmesine izin verilebileceği, bu cihazlar, bedeli kendisi tarafından ödenmek koşuluyla hükümlü adına kurumca satın alınabileceği, dışarıdan gelenler tarafından getirilen radyo, televizyon ve bilgisayarlar[ın] kuruma alınamayacağı, bu haklar[ın] tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabileceği düzenlenmekte olup, hükümlü hakkında verilen İdare ve Gözlem Kurulu Kararında hükümlünün radyo ve televizyon hakkının ne kadar süre ile kısıtlandığının belirtilmediği, hükümlü-tutuklu hakkının televizyon ve radyo hakkının tamamen yasaklanması yönünde bir düzenleme bulunmadığı anlaşılmakla, itirazın kabulü ile, hükümlü-tutuklunun radyo ve televizyon yayınlarından yararlanma hakkının ne kadar süre ile kısıtlandığına ilişkin bir belirleme yapılması suretiyle bu hususta yeniden İdare ve Gözlem Kurulu kararı alınması gerektiği... [sonucuna varılmıştır.]"

9. İnfaz Hâkimliğinin anılan kararı üzerine İdare ve Gözlem Kurulu 16/9/2021 tarihinde, 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesinin (4) numaralı fıkrası ve İnfaz Tüzüğü'nün 90. maddesine atıf yaparak başvurunun televizyon yayınlarından yararlanmasının 1 yıl süreyle kısıtlanmasına karar vermiştir.

10. Başvurucu, anılan karara karşı İnfaz Hâkimliğine yeniden şikâyetle bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği 18/10/2021 tarihinde başvurunun şikâyetinin reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"5275 Sayılı Yasanın hükümlünün radyo, televizyon yayınları ile internet olanaklarından yararlanma hakkını düzenleyen 67. maddesinde hükümlü, ceza infaz kurumlarında merkezi yayın sistemi bulunduğu takdirde bu sisteme bağlı olarak radyo ve televizyon yayınlarını izleme hakkına sahip olduğu, merkezi yayın sistemi bulunmayan kurumlarda, yararlı olmayan yayınların izlenmesini ve dinlenmesini engelleyecek önlemler alınmak suretiyle bağımsız anten kullanılarak televizyon ve radyo izlenmesine ve dinlenmesine izin verilebileceği, bu cihazlar, bedeli kendisi tarafından ödenmek koşuluyla hükümlü adına kurumca satın alınabileceği, dışarıdan gelenler tarafından getirilen radyo, televizyon ve bilgisayarlar[ın] kuruma alınamayacağı, bu hakların 5275 sayılı Yasanın 67'inci maddesindeki 'tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabilir.' şeklindeki düzenlemelere istinaden kısıtlanabileceği, aynı doğrultudaki Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 16.11.2020 tarihli ve 2018/2200E-2020/2848K sayılı ilamındaki içtihatları uyarınca 'ceza infaz kurumlarında barındırılan özellikle terör suçlarından hükümlü ve tutukluların dışarıyla olan örgütsel bağlarının takip edilmesi, örgütsel haberleşme, talimat alma ve verme gibi güvenlik zafiyeti oluşturacak eylemlerin önlenmesi amacıyla radyo yayınlarından yararlanma hakkının kanunla sınırlandırılmasının mümkün olduğu cihetle' kısıtlanabileceği, bu hakların 5275 sayılı Yasanın 67'inci maddesindeki 'kısıtlanabilir' hükmü karşısında tamamen yasaklanmasının açıkça Yasaya aykırılık teşkil edeceği, Hakimliğimizin 06.09.2021 tarihli 2021/3503E-3613K sayılı ilamıyla kısıtlama süresi belirtilmediği gerekçesiyle daha önceki itiraz konusu idare ve gözlem kurulu kararının kaldırılmasına karar verilmiş olduğu, halihazırdaki itiraz konusu gözlem kurulu kararında ise kısıtlama süresinin açıkça gösterilmiş olduğu, tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu hükümlüler bakımından televizyon yayınlarından yararlanma hakkının kanunla sınırlandırılabilirliği, cezaevi asayışı ve güvenliğinin sağlanabilmesi bakımından sayılı suçlardan hüküm giymiş hükümlüler için ölçülülük ilkesine uygun ve süresinin belirtilmesi suretiyle bu hakların kısıtlanmasının Yasaya aykırılık teşkil etmediği, zorunlu bir ihtiyacın karşılanmasına yönelik ve en son başvurulabilecek çare olması kaydıyla kısıtlamanın amaca ve ölçülülük ilkesine uygun olduğu, tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabileceği düzenle[n]mesi ile emsal Yargıtay içtihatları uyarınca hükümlü hakkında verilen İdare ve Gözlem Kurulu Kararının usul ve yasaya uygun olduğu görülmekle itirazın reddine..."

11. Başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararına itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Düzce 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 5/11/2021 tarihinde İnfaz Hâkimliği kararında usul ve kanuna aykırı bir yön bulunmadığını belirterek başvurusunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

12. Başvurucu, nihai kararı 13/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 23/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. 5275 sayılı Kanun'un "Hükümlünün radyo, televizyon yayınları ile internet olanaklarından yararlanma hakkı" başlıklı 67. maddesi şöyledir:

"(1) Hükümlü, ceza infaz kurumlarında merkezi yayın sistemi bulunduğu takdirde bu sisteme bağlı olarak radyo ve televizyon yayınlarını izleme hakkına sahiptir.

(2) Merkezi yayın sistemi bulunmayan kurumlarda, yararlı olmayan yayınların izlenmesini ve dinlenmesini engelleyecek önlemler alınmak suretiyle bağımsız anten kullanılarak televizyon ve radyo izlenmesine ve dinlenmesine izin verilir. Bu cihazlar, bedeli

kendisi tarafından ödenmek koşuluyla hükümlü adına kurumca satın alınır. Her ne biçimde olursa olsun dışardan gelenler tarafından getirilen radyo, televizyon ve bilgisayarlar kuruma alınmaz.

(3) Kapalı ve açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitim evlerinde ancak, eğitim ve iyileştirme programları çerçevesinde kurum yönetimince belirlenen yerlerde görsel ve işitsel eğitim araç ve gereçlerinin kullanımına izin verilebilir. Eğitim ve iyileştirme programları gerekli kıldığı takdirde denetim altında internetten yararlanılabilir. Hükümlü, odasında bilgisayar bulunduramaz. Ancak, Adalet Bakanlığının uygun görmesi hâlinde eğitim ve kültürel amaçlı olarak bilgisayarın ceza infaz kurumuna alınmasına izin verilebilir.

(4) Bu haklar, tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabilir."

14. 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesinin gerekçesi şöyledir:

"Birleşmiş Milletler Hükümlülerin İyileştirilmesi İçin Asgari Standart Kurallarının 39 uncu maddesi, hükümlülerin radyo dinlemeleri, konferansları veya kurum idaresinin çıkardığı veya denetlediği benzeri araçları izlemeleri sağlanarak, önemli haberler hakkında düzenli olarak bilgi sahibi olabilmelerini öngörmüştür.

Hükümlülerin ve ailelerinin menfaatleri, yakınları ve dış dünya ile geliştirici ilişkilerini muhafaza etmeyi ve kuvvetlendirmeyi gerektirmekte ve bu keyfiyet, eğitim ve iyileştirme amaçlarından birini oluşturmaktadır.

Nitekim, Avrupa Cezaevi Kurallarının 'Dış Dünya ile Temas' başlığını taşıyan bölümün 45 inci maddesi, hükümlülere idarenin izin verdiği veya kontrol ettiği gazeteleri, dergileri ve diğer yayınları okuyarak, radyo ve televizyon yayınları ile konferans ve benzeri yollarla düzenli olarak bilgi edinmesine izin verilmesini tavsiye etmektedir.

Bu tavsiyelerin ışığında düzenlenen maddeyle, ilke olarak, hükümlüler, merkezi yayın sistemi varsa bu sisteme bağlı olarak radyo ve televizyon yayınlarını izleyebileceklerdir. Merkezi yayın sistemi bulunmayan kurumlarda, bağımsız anten kullanılarak televizyon ve radyo yayınlarının izlenmesine izin verilebilecektir. Ancak bu durumda, maksat yönünden zararlı olabilecek yayınların izlenmesini ve dinlenmesini engelleyecek tedbirler alınacaktır. Örneğin, yalnızca TRT yayınlarını izleyebilecek şekilde cihazlar kullanılacak veya antende teknik değişiklik yapılabilecektir."

15. Mülga İnfaz Tüzüğü'nün "Hükümlünün radyo, televizyon yayınları ile internet olanaklarından yararlanma hakkı" başlıklı 90. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

(2) Merkezi yayın sistemi bulunmayan kurumlarda, yararlı olmayan yayınların izlenmesini ve dinlenmesini engelleyecek önlemler alınmak suretiyle bağımsız anten kullanılarak televizyon ve radyo izlenmesine ve dinlenmesine izin verilir. Bu cihazlar, bedeli kendisi tarafından ödenmek koşuluyla hükümlü adına kurumca satın alınır. Her ne biçimde olursa olsun dışardan gelenler tarafından getirilen radyo, televizyon ve bilgisayarlar kuruma alınmaz.

...

(4) Bu haklar, idare ve gözlem kurulu kararı ile tehlikeli hükümlü oldukları saptananlar veya örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabilir.

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesinin 31/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

17. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Şerif Ay* ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

18. Başvurucu; beş yıldır Ceza İnfaz Kurumunda bulunduğunu, dört yıl boyunca birçok kez talep etmesine rağmen herhangi bir gerekçe belirtilmeksizin televizyon yayınlarını izleme imkânı verilmediğini, Ceza İnfaz Kurumuna dilekçe yazarak bu hususta talepte bulunduğunu ancak talebinin yalnızca kanun maddelerine atıfla reddedildiğini ileri sürmüştür. İnfaz Hâkimliğinin lehe kararı sonrasında bu kez de Ceza İnfaz Kurumu tarafından bir yıl boyunca televizyon yayınlarını izleme imkânına yönelik kısıtlama kararı verildiğini ve kararda herhangi bir gerekçe belirtilmeksizin mevzuata atıfla yetinildiğini, bu karara karşı yaptığı şikâyetin de yine somut bir gerekçe belirtilmeksizin reddedildiğini ifade etmiştir. Beş yıldır süregelen bir yasaklamanın artık bir cezaya dönüştüğünü, hiçbir şekilde tehlikeli hükümlü olmadığını, herhangi bir disiplin cezası bulunmadığını, bu nedenle televizyon yayınlarından yararlanma hakkına getirilen kısıtlamanın hukuka uygun olmadığını belirtmiştir.

19. Bakanlık görüşünde; mevcut başvuruda başvurunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri incelenirken Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede, Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir.

20. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı -genel hatlarıyla- başvuru formunda belirttiği iddialarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

21. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği birçok kararında, tutuklu ve hükümlülerin televizyon yayınlarını izleme taleplerinin reddedilmesini ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmiştir (ilgili kararlar için bkz. *Muhittin Pirinçcioğlu* [1. B.], B. No: 2014/4397, 21/9/2016, § 20; *Erdener Demirel ve Feki Roni Temizyüz* [2. B.], B. No:

2014/13310, 18/7/2018, § 19). Söz konusu kararlar çerçevesinde, bir ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvuru kişinin televizyon yayınlarından yararlanma hakkının engellenmesinin haber veya fikir alma özgürlüğü, dolayısıyla ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

22. Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar..."

Bu hürriyetlerin kullanılması, ... kamu düzeni[nin], ... korunması ... amaçlarıyla sınırlanabilir.

..."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

24. Başvuru kişinin televizyon yayınlarını izleme imkânının engellenmesiyle ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

25. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

26. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

27. Mevcut başvuru yönünden öncelikle müdahalenin kanunlar tarafından öngörülme şartını sağlayıp sağlamadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

28. Temel hak ve özgürlüklere bir müdahale söz konusu olduğunda Anayasa'nın 13. maddesinin emredici hükmü gereğince öncelikle tespiti gereken husus, müdahaleye yetki veren bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığıdır. Anayasa'nın 26. maddesi kapsamında korunan bir hakka yapılan müdahalenin kanunilik şartını sağladığının kabul edilebilmesi için Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca söz konusu müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunması zorunludur (kanunilik şartına başka bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. *Tuğba Arslan* [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; *Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş.* [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35; *Sevim Akat Eşki* [1. B.], B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; *Hayriye Özdemir* [2. B.], B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61).

29. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında kanunilik ölçütü ilk olarak şekli bir kanunun varlığını gerekli kılar (*Tuğba Arslan*, § 96). Bir yasama işlemi olarak kanun Türkiye Büyük Millet Meclisinin (TBMM) iradesinin ürünüdür ve TBMM tarafından Anayasa'da öngörülen kanun yapma usullerine uyularak yapılan işlemlerdir. Bu anlayış temel hak ve özgürlükler alanında önemli bir güvence sağlar (*Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri* [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 54; *Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş.*, § 36). Bu kapsamda 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesinin (4) numaralı fıkrasında düzenleme altına alınan kuralın şekli anlamda bir kanun olduğu görülmektedir.

30. Fakat kanunilik ölçütü aynı zamanda maddi bir içeriği de gerektirir ve bu noktada kanunun niteliği önem kazanır (*Tuğba Arslan*, § 97). Bu anlamıyla kanunilik ölçütü, sınırlamaya ilişkin kuralın erişilebilirliği ve öngörülebilirliği ile kesinliğini ifade eden belirliliğini garanti altına alır (*Metin Bayyar ve Halkın Kurtuluş Partisi* [GK], B. No: 2014/15220, 4/6/2015, § 56; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 55; *Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş.*, § 37).

31. Belirlilik, bir kuralın keyfilige yol açmayacak bir içerikte olmasını ifade eder. Temel hakların sınırlandırılmasına ilişkin kanuni düzenlemenin içerik, amaç ve kapsam bakımından belirli ve muhataplarının hukuksal durumlarını algılayabilecekleri açıklıkta olması gerekir. Bu ilkeye göre yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuyla yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu birtakım güvenceler içermesi gereklidir. Bir kanuni düzenlemede hangi davranış veya olgulara hangi hukuksal sonuçların bağlanacağı ve bu bağlamda kamusal makamlar için nasıl bir müdahale yetkisinin doğacağı belirli bir kesinlik ölçüsünde ortaya konmalıdır. Bu durumda bireylerin hak ve yükümlülüklerini öngörerek davranışlarını bu doğrultuda tanzim etmeleri olanaklı hâle gelebilir. Böylece hukuk güvenliği sağlanarak kamu gücünü kullanan organların keyfi davranışlarının önüne geçilmiş olur (*Hayriye Özdemir*, §§ 56, 57; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 56; *Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş.*, § 38; norm denetimine ilişkin kararlarda belirliliğe ilişkin açıklamalar için çok sayıda karar arasından bkz. AYM, E.2009/51, K.2010/73, 20/5/2010; E.2011/18, K.2012/53, 11/4/2012).

32. O hâlde bu aşamada Anayasa Mahkemesince yapılması gereken, ceza infaz kurumunda bulunan başvuruçunun televizyon yayınlarından yararlanma hakkının engellenmesine yönelik ileri sürülen kanun hükümlerinin Anayasa'nın 13. maddesinin aradığı anlamda kamu gücünü kullanan organların keyfi davranışlarının önüne geçen ve kişilerin hukuku bilmelerine yardımcı olacak erişilebilir, öngörülebilir ve kesin nitelikte bir kanun hükmü olup olmadığının değerlendirilmesinden ibarettir (*Tuğba Arslan*, § 91; *Sara Akgül* [GK], B. No: 2015/269, 22/11/2018, § 110).

33. Somut olayda başvuru, şifahi talep etmesine karşın dört yıl boyunca kendisine televizyon yayınlarını izleme imkânı verilmediğini, akabinde Ceza İnfaz Kurumuna dilekçe yazarak bu imkândan faydalanmak istediğini belirtmiştir. Ceza İnfaz Kurumu ise ilgili mevzuata atıf yaparak başvuru talebini reddetmiştir. Başvurucunun Ceza İnfaz Kurumu kararına karşı şikâyetini inceleyen İnfaz Hâkimliği ilk kararında televizyon yayınlarından yararlanmanın süresiz olarak yasaklanamayacağını ancak kısıtlanabileceğini belirterek başvuru şikâyetinin kabulüne karar vermiştir. Bu karar sonrasında Ceza İnfaz Kurumu, yeniden bir karar almış ve başvuru televizyon yayınlarından yararlanmasının bir yıl boyunca kısıtlanmasına karar vermiştir. Başvurucunun bu kararı da şikâyet etmesi üzerine İnfaz Hâkimliği kısıtlamanın hukuka uygun olduğu gerekçesiyle şikâyetin reddine karar vermiş, Ağır Ceza Mahkemesi ise daha fazla bir gerekçe belirtmeksizin İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı yapılan itirazı reddetmiştir.

34. Bu kapsamda Ceza İnfaz Kurumu ve İnfaz Hâkimliği, başvuru televizyon yayınlarından yararlanma talebinin reddine ilişkin kararlarını 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesinin (4) numaralı fıkrası ile bu maddeyle bağlantılı tüzük hükümlerine dayandırmıştır.

35. Kural olarak 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesi gereğince mahpusların ceza infaz kurumlarında merkezî yayın sistemi bulunduğu takdirde bu sisteme bağlı olarak radyo ve televizyon yayınlarından yararlanma imkânı bulunmaktadır. Merkezî yayın sistemi bulunmayan kurumlarda ise yararlı olmayan yayınların izlenmesini ve dinlenmesini engelleyecek önlemler alınmak suretiyle mahpusların bağımsız anten kullanarak televizyon ve radyo izlemesine/dinlemesine izin verilmektedir. Bu cihazlar, bedeli kendisi tarafından ödenmek koşuluyla mahpuslar adına kurumca satın alınabilir.

36. Ancak anılan Kanun'un 67. maddesinin (4) numaralı fıkrası; söz konusu imkânın tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu mahpuslar yönünden kısıtlanabileceğini düzenlemektedir. Bununla birlikte anılan düzenlemede; televizyon yayınlarından yararlanma imkânının tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu mahpuslar yönünden yalnızca kısıtlanabileceği belirtilmekle yetinilmiş olup söz konusu kısıtlamanın hangi durumlarda, ne sebeplerle, ne kadar süreyle ve nasıl yapılabilmesine dair belirlilik ve öngörülebilirlik sağlayacak herhangi bir kıtas ya da ölçüt getirilmemiştir. Şüphesiz ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların televizyon yayınlarından yararlanma hakkına kısıtlama getirilebilmesi mümkündür. Ancak buradan ceza infaz kurumlarının yapılacak belirli bir iletişim aracına getirilen kısıtlamaya ilişkin idari tasarrufların tamamen keyfiliğe açık olduğu sonucu da çıkarılamaz. 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesinin (4) numaralı fıkrasında ise söz konusu kısıtlamaya ilişkin olarak yukarıda belirtildiği şekilde belirlilik ve öngörülebilirliği sağlayacak herhangi bir kıtas ya da ölçüt getirilmediğinden anılan düzenlemenin ceza infaz kurumu idarelerine televizyon yayınlarından yararlanma hakkının kısıtlanması konusunda çerçevesi çizilmemiş bir yetki tanıdığı görülmektedir.

37. Bu bağlamda müdahalenin kanuni temelini oluşturduğu değerlendirilen söz konusu düzenlemenin hem mahpuslar hem de ceza infaz kurumu idareleri yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, belirli ve öngörülebilir olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Sonuç olarak 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesinin (4) numaralı fıkrasının tehlikeli hâli bulunan veya örgüt mensubu mahpuslar yönünden radyo ve televizyon yayınlarından yararlanma hakkının kısıtlanmasına ilişkin olarak belirli ve öngörülebilir içerikte olmadığı, bu hâliyle somut olayda başvuru

televizyon yayınlarından yararlanma talebinin reddi yoluyla ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin *kanuni dayanağının bulunmadığı* sonucuna varılmıştır.

38. Başvuruya konu müdahalenin kanunilik koşulunu sağlamadığı anlaşılmakla birlikte bir kanuni düzenleme yapılsa bile ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale açısından keyfiliğe engel olacak hukuki güvencelerin sağlanması gerekir. Bu kapsamda televizyon yayınlarından yararlanma hakkına ilişkin olarak hükümlü ve tutukluların tehlikeli hâli bulunması veya örgüt mensubu olmasının başkaca bir değerlendirme yapılmaksızın kısıtlamaya dayanak oluşturamaması ve söz konusu hakkın kısıtlanmasına yönelik gerekçelerin içeriğinin keyfiliğe engel olacak mahiyette olmasına ilişkin hususların "*Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk*" başlığı altında değerlendirilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

(2) Meşru Amaç

39. Eldeki başvuruya konu olayda başvurunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin amacının Ceza İnfaz Kurumunun düzenini ve güvenliğini sağlamak olduğu, bu bağlamda kamu düzeninin sağlanmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu, bu itibarla meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

40. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine *uygun* kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (*Bekir Coşkun* [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; *Mehmet Ali Aydın* [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; *Ferhat Üstündağ* [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

41. Hükümlü ve tutuklular, Anayasa'nın ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir (*Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri* [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65). Bu bağlamda hükümlü ve tutukluların ifade özgürlüğünün de Anayasa ve Sözleşme kapsamında koruma altında olduğu konusunda hiçbir şüphe bulunmamaktadır (*Murat Karayel (5)* [2. B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Bununla birlikte ifade özgürlüğü mutlak bir hak değildir ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sebeplerle sınırlanabilir. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliği ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (*Murat Karayel (5)*, § 29).

42. Anayasa Mahkemesi, bir ceza infaz kurumunda bulunan mahpusların bilgisayar veya bu gibi bazı araçlara erişimi konusunda ceza infaz kurumlarının geniş bir takdir yetkisi bulunduğunu kabul etmiştir. Bu bağlamda ceza infaz kurumu idaresinin mahpusların kendi araçlarını bulundurmaları ve kullanmaları da dâhil olmak üzere teknik bazı araçlara ilişkin düzenlemeler yapması, bunları organize etmesi ve ceza infaz kurumu şartlarına göre denetlemesi mümkündür. Bu takdir yetkisi işin teknik boyutu, devletin olanakları, kurumların imkân ve kapasitesi ile infaz hukukunun gereklilikleri gibi koşullarla da bağlantılıdır (*Abdulmenaf Osman* [1. B.], B. No: 2015/5483, 10/5/2018, § 15). Bu doğrultuda anılan ilkeler, hükümlü ve tutukluların televizyon imkânından yararlanma talebi yönünden de geçerlidir (*Murat Gösterit* [2. B.], B. No: 2019/9396, 27/2/2024, § 31).

43. Başvurucu, televizyon yayınlarını izleme imkânı verilmemesini şikâyet konusu yapmıştır. Daha önce de vurgulandığı üzere ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda başvurusunun televizyon yayınlarından yararlanmasına kısıtlama getirilebilecektir. Öte yandan Anayasa'nın ve ilgili mevzuatın mahpusların haber veya fikir alma özgürlüğüne ilişkin olarak belli bir iletişim aracını güvence altına aldığı da söylenemez. Bunun sonucu olarak mahpusların bilgiye ulaşmasını anlamsız ve imkânsız hâle getirmeyen münferit uygulamalar konusunda ceza infaz kurumlarının geniş bir takdir yetkisinin olduğu vurgulanmalıdır (*Murat Gösterit*, § 32).

44. Bununla birlikte ceza infaz kurumlarınca yapılacak belirli bir iletişim aracına getirilen kısıtlamaya ilişkin idari tasarrufların tamamen denetimsiz olduğu, diğer bir ifadeyle keyfilğe açık olduğu sonucu da çıkarılamaz. Dolayısıyla mevcut başvurudaki gibi ifade özgürlüğüne yapılan müdahalelerde kurumların ve yargı mercilerinin belirli bir iletişim aracına getirilen kısıtlamaya ilişkin uygulamaların ceza infaz kurumunun asayışı ve güvenliği için gerekli olduğunu değerlendirmeleri ve bunu -özellikle yargı makamlarının- ilgili ve yeterli bir gerekçeyle açıklamaları gerekir. Bu doğrultuda mahpusların ifade özgürlüğü kapsamında görülebilecek teknik bazı araçlara kısıtlama getirilmesinden yakındıkları başvurularda Anayasa Mahkemesi, bilgiye ulaşım için kullanılan teknik bir araca getirilen kısıtlama konusunda idarenin ve yargı mercilerinin sahip oldukları takdir yetkisinin meşru bir temeli olmaksızın ayrımcı bir nedenle, öngörülemez ya da keyfi olarak kullanılıp kullanılmadığını denetleyecektir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. *Murat Gösterit*, § 33).

45. Somut olayda başvuru, Ceza İnfaz Kurumuna dilekçe yazarak televizyon yayınlarından yararlanmayı talep etmiş; Ceza İnfaz Kurumu ise yalnızca ilgili mevzuata atıf yaparak başvurusunun talebini reddetmiştir.

46. 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesinin (4) numaralı fıkrası, tehlikeli statüsünde bulunan veya örgüt mensubu olan hükümlüler yönünden televizyon yayınlarından yararlanmanın otomatik olarak kısıtlanmasını değil sadece kısıtlanabilmesini düzenlemektedir. Bu durumda bir mahpusun televizyon yayınlarından yararlanmasına kısıtlama getirilebilmesine yönelik olarak ceza infaz kurumlarına bir takdir yetkisi verildiği görülmektedir. Ancak bu takdir yetkisinin kullanımında keyfilik olmaması gerekir. Bu nedenle televizyon yayınlarından yararlanmaya kısıtlama getirilebilmesi için ceza infaz kurumları tarafından mahpusun tehlikeli hâlde bulunduğu (tehlike hâli taşıyan tutuklu statüsünün kanuni dayanağı konusundaki değerlendirmeler için bkz. *C.T. [GK]*, B. No: 2019/31177, 17/4/2025) veya örgüt mensubu ise buna ilişkin tespit ve gerekçelerin somut, ilgili ve yeterli bir şekilde ortaya konulması, söz konusu gerekçeler nedeniyle mahpusa televizyon yayınlarından yararlanma imkânı verilmesi hâlinde ceza infaz kurumu düzeni ve güvenliğinin neden tehlikeye düşeceğinin açık şekilde belirtilmesi gerekir. Ayrıca Kanun'un ilgili hükmü gereğince verilecek kısıtlama kararında televizyon yayınlarından yararlanmanın hangi süreyle ve ne şekilde uygulanacağı gibi hususların da belirtilmesi ve söz konusu kısıtlamanın pratikte yasaklamaya dönüşecek bir nitelikte olmaması gerekir. Somut nedenlere dayanmaksızın, ilgili ve yeterli bir gerekçe içermeksizin yalnızca ilgili mevzuata atıfla mahpusun tehlikeli hâlde bulunduğu veya örgüt mensubu olduğunun belirtilmesi kısıtlama kararı verilmesi için tek başına yeterli olmayacaktır. Bu noktada ceza infaz kurumu kararlarını denetleyen yargı mercileri de bu yöndeki kararları anılan tespitler doğrultusunda incelemeli ve ceza infaz kurumlarının kısıtlama kararına ilişkin takdir yetkilerini yerinde kullanıp kullanmadıklarını irdelemelidir.

47. Somut olayda ise başvurunun televizyon yayınlarından yararlanma talebine ilişkin olarak İdare ve Gözlem Kurulunca verilen ilk kararın gerekçesine bakıldığında yalnızca 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesinin (4) numaralı fıkrasına atıfta bulunduğu görülmektedir. İdare ve Gözlem Kurulu kararında, ilgili mevzuatta belirtildiği şekilde başvurunun tehlikeli hâlde bulunduğu ya da örgüt mensubu olduğuna dair bir ayrıma gidilmediği gibi tehlikeli hâlde bulunduğu ya da örgüt mensubu olduğunun kabul edilmesi durumunda somut olarak hangi gerekçelerle bu kabule varıldığı ve bu kabulün ceza infaz kurumu güvenliğini nasıl tehlikeye düşüreceği hususlarında herhangi bir gerekçe gösterilmemiştir. Bu hâliyle Ceza İnfaz Kurumunun başvurunun hükümlü olarak bulunduğu suç tipini gözönüne almak suretiyle otomatik olarak bu suç tipinin Kanun'un 67. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince kısıtlamaya gerekçe oluşturduğunu kabul ettiği anlaşılmıştır.

48. İdare ve Gözlem Kurulunun anılan kararının İnfaz Hâkimliği kararıyla kaldırılması üzerine yeniden karar alan Kurul, önceki kararıyla benzer şekilde ve yalnızca ilgili mevzuata atıfla bu kez başvurunun televizyon yayınlarından yararlanmasının bir yıl boyunca kısıtlanmasına karar vermiştir. Bununla birlikte Kurulun anılan kararında yukarıda anlatıldığı şekilde başvuru özelinde ilgili ve yeterli bir gerekçe bulunmadığı görülmüş ve kısıtlamanın süresinin neden bir yıl olarak belirlendiği anlaşılamamıştır. Verilen kısıtlama kararının -önceki dört yıllık süre ile birlikte değerlendirildiğinde- hangi gerekçe ile bir yıl olarak takdir edildiği açıklanmamış ve anılan süre boyunca başvurunun televizyon yayınlarından yararlanma imkânından tamamen mahrum kalacağı dikkate alınmamıştır. Bu hâliyle söz konusu kararın içeriği itibarıyla kısıtlamanın mahiyeti ve amacına uygun düşmediği anlaşılmaktadır. İdare ve Gözlem Kurulunun anılan kararına karşı şikâyet başvurusu üzerine şikâyeti değerlendiren İnfaz Hâkimliği de kısıtlama süresinin belirtilmesini yeterli görmüş ve tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu olan hükümlüler için televizyon yayınlarından yararlanmanın belirli bir süre kısıtlanmasının ölçülü olduğunu belirterek şikâyeti reddetmiştir.

49. Tüm bu hususlar bir arada değerlendirildiğinde başvurunun -dört yıl boyunca televizyon yayınlarını izleme imkânından yararlanamadığı hususu da dikkate alındığında- söz konusu talebinin reddine yönelik kararlarda yukarıda yer verilen tespitler uyarınca idare ve ilgili yargı mercileri tarafından somut olaya özgü ilgili ve yeterli bir gerekçe gösterilmediği görülmüş ve bu kapsamda müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamadığı sonucuna varılmıştır. Bu hâliyle müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğu söylenemez.

50. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

51. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

52. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal

kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

53. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca *eski hâle getirmenin* yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, § 55).

54. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilmeden önce ihlalin kaynağının belirlenmesi gerekir. Buna göre ihlal; idari eylem ve işlemlerden, yargısal işlemlerden veya yasama işlemlerinden kaynaklanabilir. İhlalin kaynağının belirlenmesi uygun giderim yolunun belirlenebilmesi bakımından önem taşımaktadır (*Mehmet Doğan*, § 57).

55. Buna göre ihlal, idari makamların veya yargı mercilerinin Anayasa'ya uygun yorum yapmalarına imkân vermeyecek açıklıktaki bir kanun hükmünü uygulamaları veya kanundaki belirsizlikler sebebiyle ortaya çıkmışsa bu ihlal kanunun uygulanmasından değil doğrudan kanundan kaynaklanmaktadır. Bu durumda söz konusu ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilebildiğinden söz edilebilmesi için ancak ihlale yol açan kanun hükmünün ortadan kaldırılması veya ilgili hükmün yeni ihlallere yol açılmayacak bir şekilde değiştirilmesi ya da yeni ihlallere yol açılmasının önüne geçilmesi için belirsizliğin giderilmesi suretiyle giderilebilir (*Y.T. [GK]*, B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 68).

56. Somut olayda da ihlal kanundan kaynaklanmaktadır. Anayasa Mahkemesinin *Hulusi Yılmaz* [GK], B. No: 2017/17428, 1/12/2022) kararında, kanundan kaynaklandığının tespit edilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Buna göre mevcut başvuru bakımından başvurunun mağduriyetinin *eski hâle getirme* ilkesi çerçevesinde giderilmesi Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesi uyarınca zorunludur. Bunun için ise yukarıda değinildiği üzere mümkün olduğunca ihlalden önceki duruma dönülmesi sağlanmalıdır. Aksi takdirde başvurunun mağdur statüsü sona erdirilmemiş ve ihlalin sonuçları giderilmemiş olur. Bu kapsamda ihlalden önceki duruma dönülmesini temin etmek için ihlalin sonuçlarının gideriminin anılan maddeye göre yeniden yargılama kapsamında sağlanıp sağlanmayacağı hususunun Anayasa'da ve anılan Kanun'da yer alan hükümler çerçevesinde tartışılması gerekir (*Hulusi Yılmaz*, § 62).

57. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla bu madde, Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasına uygun olarak ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilerek önceki duruma dönülmesinin sağlanması yetki ve görevini Anayasa Mahkemesine vermektedir. Diğer taraftan bu maddenin (2) numaralı fıkrasında, ihlalin mahkeme kararından kaynaklanması durumunda ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın ilgili mahkemeye gönderileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda ihlalin kanundan kaynaklandığı durumlarda yeniden yargılama yapılmasında hukuki bir yarar olup olmadığı

ihlalin sonuçlarının giderilmesini ilgilendiren bütün Anayasa hükümleri birlikte dikkate alınarak belirlenmelidir (*Hulusi Yılmaz*, § 63).

58. Mevcut başvuruda İnfaz Hâkimliği ve Ağır Ceza Mahkemesi, bireysel başvuru öncesi yapılan yargılama sırasında Anayasa'nın 152. maddesi kapsamında bu davada uygulanan kanun hükmünün Anayasa'ya aykırılığı yönünde bir itiraz başvurusunda bulunmamıştır. Bununla birlikte yeniden yapılacak yargılamada anılan Anayasa hükmü çerçevesinde davada uygulanacak kanun hükmünün Anayasa'ya aykırılığı yönünde itirazda bulunulabilmesi mümkün görülmüştür (*Hulusi Yılmaz*, § 66).

59. Bu durumda eldeki başvuruda tespit edilen hak ihlalinin ve sonuçlarının yukarıda belirtilen şekilde ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı merciinin yapması gereken, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir. Temel haklara yönelik Anayasa'ya aykırı müdahalelere engel olamadığı Anayasa Mahkemesince tespit edilmiş bir kanun hükmüne göre karar verilemeyeceği açık olduğundan mahkeme; yeniden yapacağı yargılama sırasında Anayasa'nın 152. maddesi kapsamında bu davada uygulanan kanun hükmünün Anayasa'ya aykırılığı yönünde Anayasa Mahkemesine itiraz başvurusunda bulunmalı yahut Anayasa'nın 90. maddesinin son fıkrası hükmünü gözönünde bulundurarak milletlerarası anlaşma hükümlerini esas almak suretiyle uyusmazlığı çözmelidir.

Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu sonuca katılmamıştır.

60. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Düzce İnfaz Hâkimliğine (E.2021/3874, K.2021/4039) GÖNDERİLMESİNE Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

E. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Ceza infaz kurumunda televizyondan yararlanmanın kısıtlanması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvuruda Mahkememiz çoğunluğunun başvuru Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği şeklindeki kararına katılmaktayım. Bununla birlikte Mahkememiz çoğunluğu giderim olarak *"Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapmak üzere Düzce İnfaz Hâkimliğine gönderilmesine"* karar vermiştir.

2. Bu dosyada ihlal, bireysel başvuruya konu uyumsuzluğun esasını doğrudan ilgilendiren 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesinin, tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu hükümlüler bakımından televizyon yayınlarından yararlanmanın kısıtlanabileceğini öngören (4) numaralı fıkra hükmünden kaynaklanmaktadır. Bunun içindir ki bu durumda ulaşılan ihlalin giderimi olarak kanaatimizce bireysel başvuruya konu uyumsuzlukta "uygulanacak kural"ın Anayasa'ya aykırılığının değerlendirilmesine ilişkin hukuki zeminin tesisi gerekmektedir.

3. Anayasa'nın 148. maddesi kapsamında Anayasa Mahkemesinin sahip olduğu bireysel hak ihlallerini giderme yetkisi, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesiyle bireysel başvuru kararları kapsamında tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedebilme yetkisine sahip olmak şeklinde ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir. Bu minvalde ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceği hususunda -bireysel başvuru yetkisinin doğal bir sonucu da olarak- Anayasa Mahkemesi yetkili kılınmıştır.

4. Bireysel başvuru inceleme görevi esnasında ihlale neden olan kanun hükmünün çoğunluk kararında belirtilen yola ihtiyaç duyulmadan, Anayasa'ya uygunluk denetiminin yapılması amacıyla Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunca gerçekleştirilecek olan norm denetimi yoluna taşınması gerekmektedir.

5. Bu sayede ihlalin sonuçlarının giderilmesinin, *"Anayasaya aykırılığın diğer mahkemelerde ileri sürülmesi"* başlıklı Anayasa'nın 152. maddesinin birinci fıkrasında *"Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır."* şeklinde tanımlanan itiraz başvurusu yoluyla gerçekleştirilmesi mümkün olacaktır.

6. Bu hüküm gereğince bireysel başvuru incelemelerinde Anayasa Mahkemesi, ulaşılan ihlal sonucunun bireysel başvuruya konu uyumsuzlukta uygulanan açık kanun hükmünden kaynaklanması durumunda, Anayasa'nın 152. maddesi gereğince *"davaya bakmakta olan mahkeme"* sıfatını haiz olduğundan bu madde hükmü gereğince kuralı norm denetimi görevi yapacak olan Anayasa Mahkemesi heyetinin incelemesine sunmalıdır.

7. Anayasa Mahkemesi de norm denetimi incelemesi sonucunda Anayasa'ya aykırı olduğu sonucuna ulaşırsa –ki böyle bir durumda bireysel başvuru incelemesinde Anayasa Mahkemesinin ihlalin kanunun açık hükmünden kaynaklandığı biçimindeki bir kanaate ulaşması nedeniyle norm denetiminde bu kuralın Anayasa'nın ifade özgürlüğü ile

ilgili 26. maddesine aykırı olduğu sonucuna ulaşması gerekecektir- bu durumda ihlalin kaynağı olan kanun hükmü iptal edileceğinden, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğı olan asıl etkili giderim de böylece sağlanmış olacaktır.

8. Bu yönü ile bakıldığında Anayasa Mahkemesi, ihlalin giderimi bağlamında 50. maddede yer alan farklı seçeneklerden uygun gördüklerini devreye sokabilmektedir. Bu minvalde ihlalin bizzat bireysel başvuruya konu uyumsuzluğu sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte olan kanun hükmünden kaynaklanması ve bahse konu kanun hükmünün daha farklı bir sonuca ulaşmayı engelleyen açıklıkta bir düzenleme içermesi durumunda artık bu hükmün norm denetimi yoluyla Anayasa Mahkemesince incelenmesi gerekir.

9. Bununla birlikte, burada ihlalin kanundan kaynaklanması konusuyla ilgili olarak öncelikle bir hususun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Bireysel başvuru incelemelerinde ihlalin kanundan kaynaklandığı iki farklı durum söz konusu olabilmektedir. Birincisinde, müdahalenin dayanağı olan güvenceli bir kanun hükmü bulunmamaktadır. Bu durumda bir anlamda eksik düzenleme hali söz konusudur. İkincisinde ise müdahalenin dayanağı olarak açık bir kanun hükmü mevcuttur ve ihlal, derece mahkemelerince yeniden yargılama yapılması durumunda farklı yönde karar çıkmasına imkan vermeyen bu açık kanun hükmünden kaynaklanmaktadır. İşte burada giderim yönünden ancak bu biçimde açık bir kanun hükmünün varlığı durumunda itiraz yolunun çalıştırılması mümkündür. Eksik düzenlemeye dayalı bir kanunilik ihlali söz konusu olduğu ve dolayısıyla ortada somut bir kural bulunmadığı durumlarda ise giderim yönünden niteliğı gereğı itiraz yolunun çalıştırılması uygun olmayacaktır.

10. Bireysel başvuru inceleme sürecinde uyumsuzluğun esasını çözecek kuralda Anayasa'ya aykırılık olması durumunda öncelikle vurgulamak gerekir ki Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 152. maddesi kapsamında bir yetki sorunu bulunmamaktadır. Bahse konu yetki, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinden ziyade Anayasa'nın 152. maddesinden kaynaklanmaktadır.

11. Bu konuda yetki ile ilgili şu temel ilkeye bakmak konunun daha iyi kavranmasına da yardımcı olacaktır. Kamu hukukunda *"yetkisizlik asıl ve yetki istisna"* olduğundan, kamusal yetki kullanan tüm organ, kurum ve kişilerin sadece kendilerine açıkça verilen yetkiyi kullanma imkanı bulunmaktadır. Yine bu ilkenin gereğı olarak kullanılan yetkinin ya Anayasa ya da kanunda öngörülmüş olması zorunludur. Verilmemiş bir yetkinin hukuk sistemimizde içtihatla kabulü mümkün değildir.

12. Dolayısıyla, konumuz bağlamında açıklığa kavuşturulması gereken asıl husus şudur: Bireysel başvuru incelemesi yapan Anayasa Mahkemesinin, ihlale yol açan kanun hükmünü, norm denetimi sıfatıyla çalışan Anayasa Mahkemesinin (Genel Kurulun) önüne itiraz yoluyla taşıma konusunda açık bir yetkisi var mıdır?

13. Bu bağlamda ilk olarak normlar hiyerarşisinde en üstte yer alan Anayasa metnine bakmak gerekmektedir. Konumuzla ilgili yetkinin dayanağı açıkça Anayasa'nın 152. maddesinde yer almaktadır. Bu madde, şartlar gerçekleştiğinde tüm mahkemelere itiraz yolu ile Anayasa Mahkemesine başvurma yetkisi tanır. Maddenin bireysel başvuru incelemesi yapan Anayasa Mahkemesi için de geçerli olduğu ise izahtan varestedir. Aksi durumda bu biçimdeki temel anayasal yetki Anayasa Mahkemesinden esirgenmiş olacaktır.

14. Nitekim bugüne kadar Anayasa Mahkemesi, bir diğer önemli görevi olan siyasi parti kapatma davalarında önündeki davada uygulanacak kanun hükmündeki Anayasa'ya aykırılıkların incelenmesini istediğinde dava konusu kuralı norm denetimi sıfatıyla görev yapacak olan Anayasa Mahkemesine taşımıştır. Geçmişte bunun çok sayıda örneği mevcuttur (bu yöndeki örnek bazı kararlar için bkz.: AYM, E.1998/2, K.1998/1, 09/01/1998; E.2000/86, K.2000/50, 12/12/2000; E.2010/17, K.2010/112, 08/12/2010).

15. Benzer bir yaklaşımla Yüce Divan sıfatıyla gerçekleştirdiği yargılamalarda da Anayasa Mahkemesi, önündeki ceza davasının değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikteki kanun hükümlerinde Anayasa'ya aykırılık görmesi durumunda aynı şekilde kuralı norm denetimi yapacak olan Anayasa Mahkemesinin önüne taşıyabilir.

16. Dolayısıyla bu aşamada açıklığa kavuşturulması gereken husus, Anayasa'nın 152. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen şartların bireysel başvuru kapsamında inceleme yapan Anayasa Mahkemesinde bulunup bulunmadığıdır.

17. Bu itibarla burada davada “uygulanacak kural” hususunun, bireysel başvuru incelemesi yapan Anayasa Mahkemesi'nin itiraz yolunu işletmesi usulü yönünden ele alınıp açıklanması gerekmektedir. Bilindiği üzere Anayasa Mahkemesi, norm denetiminde itiraz başvurularının ilk incelemesini gerçekleştirirken, “uygulanacak kural” ile kastedilenin davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte kurallar olduğunu kabul etmektedir (Örnek olarak bkz.: AYM, E.2000/56, K.2000/28, 17/10/2000; E.2013/14, K.2013/56, 10/4/2013; E.2015/76, K.2017/53, 15/11/2017, § 3; E. S.: 2018/8, K. S.: 2018/85, K.T.: 11/07/2018, § 2; E.2023/68, K.2024/190, 05/11/2024; E.2025/95, K.2025/92, 22/04/2025, § 2).

18. Yine ifade etmek gerekir ki Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru incelemelerinde davaya bakan mahkeme olduğu, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğinin tespit edilmesi ve bu ihlalin giderilmesi noktasında bağlayıcı kararlar vermek suretiyle nihai hüküm tesis etmeye yetkili bir mahkeme sıfatı taşıdığı, yargısal denetim yetkisini kullandığı, bu denetimi yargısal usullerle gerçekleştirdiği ve bireysel başvuru yolunun bir hak arama yolu olarak bir dava niteliği taşıdığı tartışmasız bir gerçektir.

19. Hal böyle olduğundan bireysel başvuruya konu uyuşmazlığın çözümünde ihlale sebebiyet veren kanun hükmü bireysel başvuru incelemesi sürecinde Anayasa Mahkemesi tarafından açıkça Anayasa'ya aykırı görülürse, norm denetimi sıfatıyla bu konuda vereceği karara kadar Anayasa Mahkemesinin davayı geri bırakma yetkisini kullanması pekala mümkündür.

20. Yukarıda da belirtildiği üzere bireysel başvuru inceleme sürecinde Mahkemenin, ihlale yol açan kuralın denetimi için itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurmasının açık Anayasal dayanağı, Anayasa'nın 152. maddesi hükmüdür.

21. Dolayısıyla, bu konuda Anayasa'da açık bir yetki öngörülmüşken, bu yetkinin hukuksal dayanağı açısından 6216 sayılı Kanun'da veya başka bir kanunda hüküm bulunup bulunmaması hiçbir önem taşımamaktadır. Aksine, Anayasa'nın açık hükmüne rağmen 6216 sayılı Kanun'daki düzenlemelerden hareketle bu yetkinin kullanılamayacağı şeklindeki görüş önemli bir Anayasa'ya aykırılık teşkil edecektir.

22. Bu itibarla Anayasa'nın 152. maddesinin açık hükmü karşısında bireysel başvuru incelemelerinin başlayacağı dönemde 6216 sayılı Kanun'un hazırlık aşamasında bu yetkinin Anayasa Mahkemesine açıkça verilmesi şeklindeki bir düşünceye rağmen daha sonra bundan vazgeçilmesinden hareketle Anayasa Mahkemesinin bahse konu yetkiyi kullanamayacağı biçimindeki görüşü de katılmak mümkün değildir. Zira bu biçimdeki görüş hem kamu hukukunda yetki ile ilgili yukarıda yer verilen temel ilkeler hem de normlar hiyerarşisi gereği Anayasa'nın 152. maddesine aykırı bir kanun çıkarılamayacağı gerçeği karşısında hukuken savunulamaz.

23. Ek olarak, buradaki yetki konusunu, Anayasa Mahkemesinin siyasi sistem içerisinde bir "anayasal organ" olması yönünü de göz önünde tutarak ele almak gerekir. Zira, Anayasa Mahkemesi, gerçekleştirdiği denetimin önemine binaen bir "anayasal organ" olarak öngörülmüş olup bu minvalde Mahkemenin yetkilerinin dayanağı noktasında Anayasa hükümlerinin çok daha farklı bir değeri ve konumu bulunmaktadır.

24. Nitekim Anayasa Mahkemesinin anayasal organ sıfatını vurguladığım bir karşıoyumdaki açıklamalarım, Anayasa'nın 152. maddesinin bireysel başvuru incelemelerinde, ihlale neden olan kuralın Anayasa'ya aykırılığı durumunda temel bir pozitif dayanak işlevi görmesi gerektiği görüşünü güçlü bir biçimde desteklemektedir. Bu nedenle bahse konu karşıoydaki ilgili kısımlara aşağıda aynen yer vermek uygun olacaktır:

"Anayasa kurallarında da görüldüğü üzere Anayasa Koyucunun yargı erki içerisinde Anayasa Mahkemesine yönelik bu yaklaşımı, devletin yasama ve yürütme erklerini oluşturan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı gibi Anayasa Mahkemesini de bir 'anayasal organ' şeklinde öngördüğünü ortaya koymaktadır. Bunun içindir ki Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı gibi bir anayasal organ olmasından hareketle Anayasa Mahkemesinin oluşumu, görev ve yetkileri, sahip olduğu güvenceler ve çalışma usulü Anayasa'da oldukça detaylı biçimde düzenlenmiştir.

Nitekim doktrinde de Anayasa Mahkemesinin yargı organının bir parçası ve yüksek mahkeme niteliği taşımakla birlikte bir diğer özelliği olarak bir 'anayasal organ' olduğuna özellikle vurgu yapılmakta olup fonksiyonunun mahiyetinin Mahkemeye yargı içerisinde özel ve öncelikli bir mevki verdiği ifade edilmektedir. Avrupa doktrininde de Anayasa Mahkemelerini herhangi bir yüksek mahkeme değil, bir anayasal organ olarak görme eğilimi mevcut olup, bu bağlamda somut örnek olarak Federal Alman Anayasa Mahkemesinin aynı zamanda anayasal organ olduğu çok net biçimde ifade edilmektedir.

Anayasa Mahkemesinin anayasal organ olabilmesi için sadece Anayasa'da zikredilmesi yeterli değildir. Mahkemenin bir anayasal organ olarak kabul edilebilmesi için statüsü ve önemli yetkilerinin de Anayasa'da düzenlenmiş olması gerekir. Yine bir anayasal organ olmanın iki önemli sonucu olarak diğer anayasal organlar gibi Anayasa Mahkemesi de kendi içtüzüğünü çıkarma yetkisine sahiptir ve diğer anayasal organlardan daha alt bir konumda olmadığı gibi örgütlenme bakımından anayasal organlardan bağımsız konumdadır.

İşte bu nedenledir ki bir anayasal organ olması nedeniyle Anayasa Mahkemesinin kuruluşu, görev, yetki ve işleyişinin doğrudan Anayasa tarafından ve ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş olmasının bir sebebi vardır. Anayasa'nın kendisine verdiği görev ve yetkilerin bir gereği olarak yasama organını denetleyen Anayasa Mahkemesinin kuruluş ve işleyişinin yasama organının takdirine bırakılmamasıyla anayasa yargısının anlamının zayıflaması önlenmiştir.

Anayasa Mahkemesinin kuruluşu, üyelerinin statüsü, görev ve yetkileri, denetim yolları ve kapsamı, kararlarının özellikleri ve çalışma ve yargılama usullerinin Anayasa'da detaylı biçimde belirlenmiş olması nedeniyle bu konularda ayrıntı ile ilgili kanun koyucuya sadece sınırlı bir düzenleme yetkisi tanınmış olduğu görülmektedir. Bu durumun yukarıda da ifade edilmeye çalışıldığı üzere Anayasa Mahkemesinin yasama organını denetlemesinden kaynaklandığı açıktır. Zira denetleyen organın hukuki statüsü ile görev ve yetkilerini belirleme yetkisinin denetlenen organa bırakılması mümkün olamaz¹.

Bunun içindir ki Anayasa Mahkemesinin kuruluşu ve yargılama usullerini düzenleyen 6216 sayılı Kanun önemli ölçüde Anayasa tarafından getirilen ayrıntılı Anayasal hükümleri açıklayıp tekrar etmektedir. Bu durum diğer yüksek mahkemelere kıyasla Anayasa Mahkemesinin konumu açısından oldukça önemli bir anayasal güvence olarak görülmektedir². Anayasa Mahkemesinin oluşumu, görev ve yetkileri ve çalışma usulü ve benzeri konuların ayrıntılı biçimde Anayasa'da düzenlenmesi nedeniyle yapısında veya görevlerinde bir değişiklik yapılabilmesi ancak bu konudaki bir Anayasa değişikliği ile mümkün hale gelebilecektir³.” (Bkz.: “AYM, E.2023/104, K.2023/177, K.T.: 11/10/2023” künyeli kararda Yusuf Şevki Hakyemez'in karşılığı: §§ 24-29).

25.Yukarıda sıralananlar bağlamında, bir anayasal organ olması hususu da dikkate alındığında, Anayasa Mahkemesinin görevinin ifası noktasında sahip olduğu yetkilerle ilgili olarak asıl bakılması gereken yerin Anayasa hükümleri olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu yönüyle bakıldığında 6216 sayılı Kanun'da bahse konu yetkinin açıkça verilmemiş olmasının bu yetkinin varlığı ile ilgili değerlendirmelerde hiçbir hukuki değeri bulunmamaktadır.

26.Zira bir anayasal organ olarak Anayasa Mahkemesinin yetkileri ile ilgili asıl bakılması gereken hukuki düzlem Anayasa'dır. Anayasa'nın 152. maddesi, bu yönü ile siyasi parti kapatma davaları ve Yüce Divan sıfatıyla bakılan davalarda olduğu gibi bireysel başvuru incelemelerinde de Anayasa Mahkemesine davaya bakmakta olan mahkeme sıfatı ile önündeki uyumsuzluğa uygulanacak somut kanun hükmünü itiraz yolu ile norm denetimi sıfatıyla görev yapan Anayasa Mahkemesinin önüne taşıma yetkisini vermektedir.

27. Bununla birlikte, giderim yönünden bu şekilde bir görüş savunulduğunda hemen akla benzer başvurularda, Anayasa Mahkemesinin -bugüne kadar benim de katıldığım şekilde- ihlalin dayanağı olan kanun hükmü ile ilgili olarak ya Türkiye Büyük Millet Meclisine çağrıda bulunması (örnek bazı kararlar için bkz.: Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019; Bedrettin Morina [GK], B. No: 2017/40089, 5/3/2020; Sabri Uğrağ [GK], B. No: 2017/34596, 29/12/2020; Muammer Bulut [GK], B. No: 2020/9066, 21/11/2024; Caner Şafak [GK], B. No: 2024/41763, 8/7/2025) ya da derece mahkemelerinden Anayasa'nın 152. maddesindeki itiraz yolu aracılığı ile kuralı Anayasa Mahkemesinin önüne getirme yolunu devreye sokmalarını istemesi gelmektedir (örnek bazı kararlar için bkz.: (Hulusi Yılmaz [GK], B. No: 2017/17428, 1/12/2022; Kemtaş Tekstil İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. [GK], B. No: 2020/22192, 17/5/2023; Mohamma Salem Pashto ve Nazı Salem [GK], B. No: 2019/26339, 17/5/2023; Meryem Boyacıoğlu [1. B.], B. No: 2020/9020, 13/3/2025).

¹ Bülent Tanör / Necmi Yüzbaşıoğlu, Türk Anayasa Hukuku, 20. Bası, Beta Yay., İstanbul, 2020, s. 486-487.

² Mehmet Merdan Hekimoğlu, Alman Hukuku Işığında Türk Anayasa Yargısının Hukuki Boyutları, Detay Yay., Ankara, 2004, s. 66-67.

³ Yılmaz Aliefendioğlu, Anayasa Yargısı ve Türk Anayasa Mahkemesi, Yetkin Yay., Ankara, 1996, s. 212.

28. Bireysel başvuru incelemelerinde ihlalin bizzat uyusmazlığın esasını çözecek olan kanun hükmünden kaynaklanması durumunda Anayasa Mahkemesinin kullandığı bu iki yol da yasama organında ve derece mahkemelerinde belli ölçüde karşılık bulmuş ve bu şekilde ihlale sebebiyet veren kanun hükmü ya yapılan çağrı üzerine yasama organı tarafından kaldırılmış veya Anayasa'ya uygun hale getirilmiş ya da itiraz yolu ile derece mahkemelerince Anayasa Mahkemesinin önüne getirildiğinde iptal edilmiştir.

29. Bununla birlikte, ihlal kararının giderim kısmında Anayasa Mahkemesince her iki seçeneğe de yer verilmiş olmasına rağmen, yine de ihlale sebebiyet veren somut kanun hükmünün yasama organı tarafından kaldırılmaması veya itiraz yolu ile Anayasa Mahkemesinin önüne getirilmemesi durumu söz konusu olabilmektedir (İhlal kararında her iki yol dile getirilmesine rağmen 31.07.2025 tarihine kadar bu çağrılardan olumlu sonuç alınamayan örnek bazı kararlar için bkz.: Mohammad Salem Pashto ve Nazı Salem [GK], B. No: 2019/26339, 17/5/2023; Fikret Aslan [GK], B. No: 2019/41241, 25/2/2025). Böyle bir durumda ise Anayasa Mahkemesinin insan haklarını koruma noktasındaki olumlu gayreti sonuçsuz kalabilmektedir.

30. Oysa, bireysel başvuru mekanizması ancak farklı paydaşların her birinin insan hakları ihlallerini giderme sorumluluğunu etkin biçimde kabul etmesi ve bu konuda kendilerinden beklenen performansı sergilemesi halinde işlerlik kazanacak bir sistemdir. Bu düzeydeki bir uygulama birliğinin varlığı halinde ancak bireysel başvurudan amaçlanan sonuç elde edilebilir.

31. İşte bu çerçevede Anayasa Mahkemesinin ihlalin kanundan kaynaklandığını tespit etmesi durumunda; bu keyfiyeti yasama organına bildirdiğinde yasama organının ihlale sebebiyet veren hükme ilişkin yapması gerekenleri bir an evvel yapması; benzer şekilde derece mahkemelerinin ihlale sebebiyet veren kanun hükmünü itiraz yolu ile Anayasa Mahkemesine taşıması gerekmektedir.

32. Zira, bireysel başvuru bir hak arama yolu olarak işin merkezine Anayasa Mahkemesini koymakla birlikte, bu hak arama yolundan istenilen olumlu sonuçların elde edilebilmesi için kamusal yetki kullanan tüm kişi ve kurumların hak ihlallerine sebebiyet vermeyen bir yaklaşımla görevlerini yerine getirmeye özen göstermeleri fevkalade önem arz etmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi dışındaki mahkemelere ve yasama organına ihlallerin ortadan kaldırılması noktasında oldukça önemli görev ve sorumluluklar yüklenmiş durumdadır.

33. Nitekim, Anayasa'nın Başlangıç kısmında belirtildiği gibi, kuvvetler ayrılığı devlet organları arasında bir üstünlük sıralaması değil, yetki ve görevlerin kullanımıyla sınırlı medeni bir işbölümü ve işbirliğidir. Bireysel başvuru sistemi de kamusal yetki kullanan tüm kişi, kurum ve kuruluşların bu işbirliği yaklaşımını sergilemesini gerektirmektedir.

34. Bununla birlikte, bireysel başvuru incelemelerinde ihlalin doğrudan kanun hükmünden kaynaklanması halinde, yasama organı ve derece mahkemeleri kendilerinden beklenen katkıyı sunmadığında, devreye artık kaçınılmaz olarak, benim giderim yönünden bu karşıoyda önerdiğim çözüm yolu sokulmalıdır.

35. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin, ihlale sebebiyet veren kanun hükmünü itiraz yoluyla kendi önüne taşıması yolu çözüm olarak gündeme gelecektir. İfade etmek gerekir ki bu yöntemin “kendi kendine başvuru” biçiminde görülmesi doğru değildir; zira

Anayasa'nın 152. maddesi, mahkeme sıfatını haiz tüm yargı organlarına bu yetkiyi tanımıştır. Bireysel başvuruda da Anayasa Mahkemesi aynı sıfatı taşımaktadır.

36. Aksi durumda ihlali giderme noktasında yasama organının kuralı kaldırma veya değiştirme ya da derece mahkemelerinin itiraz yolunu devreye sokma şeklindeki inisiyatiflerini beklemek gerekecektir. Nitekim, geline aşama itibariyle, daha önce verilen kimi ihlal kararları bağlamında, mahkemeler ve yasama organının kendilerinden bekleneni tam anlamıyla yapmadığı da gözlemlendiğinden, ihlale yol açan kanun hükmünün bizzat Anayasa Mahkemesi tarafından denetlenip iptal edilmesi gibi daha etkili bir giderim yolunun uygulanması artık zorunluluk halini almıştır. Bu durum bireysel başvurudaki etkin hukuki korumanın tesisi ve ihlale sebebiyet veren kanun hükmündeki Anayasa'ya aykırılığın giderilebilmesi bakımından gereklidir.

37. Bu kapsamda, bireysel başvuru incelemelerinde bugüne dek ihlalin kanundan kaynaklanması durumunda belirtilen giderim yollarının ne ölçüde etkili olduğunu anlayabilmek için, bu konudaki istatistikleri kısaca incelemekte fayda vardır.

38. Anayasa Mahkemesi ihlalin kanun hükmünden kaynaklanması nedeniyle ilk olarak 30/5/2019 tarihinde yasama organına çağrıda bulunmuştur. Bu karardan iki buçuk yıl sonra 1/12/2022 tarihinde ise Anayasa Mahkemesince derece mahkemelerine Anayasa'nın 152. maddesi gereğince itiraz yolunun çalıştırılması yolu gösterilmeye başlanmıştır.

39. Anayasa Mahkemesi ilk olarak Y.T. kararında (bkz.: Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019) ihlalin kanundan kaynaklandığı gerekçesiyle 6458 sayılı Kanun'un 53. maddesinin (3) numaralı fıkrasında değişiklik yapılması hususundaki keyfiyetin yasama organına bildirilmesine karar vermiştir. Bahse konu ilk çağrı kararından 31.07.2025 tarihine kadar toplam 25 ihlal kararında yasama organına bu şekilde çağrıda bulunulmuştur. Yasama organı ise bu çağrılardan sonra sadece dört tanesinde ihlale sebebiyet veren kanun hükümlerinde değişiklik yapmıştır.

40. İhlalin kanundan kaynaklandığı durumlarda Anayasa Mahkemesi ihlalin giderimi bağlamında Hulusi Yılmaz kararıyla (Hulusi Yılmaz [GK], B. No: 2017/17428, 1/12/2022) birlikte artık ihlale sebebiyet veren ve Anayasa'ya aykırı olan kanun hükmünün iptali için Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesine başvurulmasının başvuruya konu olayın koşulları dikkate alındığında daha doğru bir yol olarak ortaya çıkmakta olduğuna işaret etmeye başlamıştır. Böylece Anayasa Mahkemesi artık ihlalin gideriminin bu şekilde sağlanabileceğini belirterek yeniden yargılama yapmak üzere dosyayı derece mahkemelerine gönderirken, aynı zamanda bu mahkemelerden somut norm denetimi yolu ile ihlale sebebiyet veren kanun hükmünü Anayasa Mahkemesinin önüne getirmelerini beklemektedir. 01/12/2022 tarihinden 31.07.2025 tarihine kadar toplam 13 kararda ihlale sebebiyet veren sekiz kurala ilişkin Anayasa'nın 152. maddesi yolu derece mahkemelerine önerilmiş olup, sadece beş kurala ilişkin somut norm denetimi başvurusu Anayasa Mahkemesine yapılmıştır.

41. Yukarıda yer verilen istatistiki verilerde de görüldüğü üzere Anayasa Mahkemesinin bugüne kadarki karar pratiği göz önüne alındığında, yasama organına yapılan çağrılarının fevkalade sınırlı bir kısmında kanun değişikliğine gidildiği; derece mahkemelerine önerilen somut norm denetimi başvurularının ise kısmen gerçekleştirildiği görülmektedir.

42. Geline bu aşamada artık Anayasa Mahkemesinin kendisinin bireysel başvuru incelemesi sürecinde itiraz yolunu çalıştırmasının daha isabetli olacağı kanaatinde olduğum için, eldeki dosyada giderim yönünden çoğunluğun ulaştığı *“Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Düzce İnfaz Hâkimliğine gönderilmesi”* şeklindeki sonuca katılmamaktayım.

43. Sonuç olarak, bireysel başvuru sisteminin etkili bir hak arama yolu olarak devam edebilmesi için, Anayasa Mahkemesinin ihlalin kanundan kaynaklandığı durumlarda Anayasa’nın 152. maddesi kapsamında itiraz yolunu bizzat işletmesi zorunluluk halini almıştır.

44. Dolayısıyla ihlalin giderimi yönünden eldeki bireysel başvuruda ihlale sebebiyet veren kanun hükmü için itiraz yolunun çalıştırılması gerektiği gerekçesiyle bu dosyada giderim yönünden çoğunluğun ulaştığı sonuca katılmamaktayım.

Üye

Yusuf Şevki HAKYEMEZ